

ՀԱՅՅԵՐԷՆ ՆՈՐ ԲԱՌԵՐ

ՅՈՎՀԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ Մէջ

(Տգ. Երուսաղէմ 1867)

1. Գրաստ

Տարածեալ գլխակար երգմանն իշխանին առաջի երեսաց Աստուծոյ, այսպէս և յինքեան ասէր... Եւ ապա գլխակար քարտին ի գրաստս խաչին սրբոյ կապեալ, զոր սովորն էր միշտ առաջի իւր շրջեցուցանել, յանկարծակի զմի զինուորութիւն երկերիւր նոցա զինուորեալ և ի ձայն բարձր աղաղակեալ՝ ձի ի ներքս տանէին (էջ 390-1. նոյն ընթերցուածն ունին նաև տպ. Լմինի՝ էջ 169 և Ա տպ. Երուսաղեմի՝ էջ 227)։

« Երգման թուղթը խաչին գրաստնեւուն կապեց » ըսելէն կ'ուզեմ հետեցնել թէ գրաստ հոս ոչ թէ ձի կամ այլ բեռնակիր անասուն կը նշանակէ, այլ խաչին մասերէն մէկն է, թերևս թեւերը կընայ ըլլալ նաև որ հոս գրաստ ճիշտ այն բառն է՝ որ այլուր կը գրուի գրաստ, դրստ կամ նաև գրաստ և կը նշանակէ «գզեստ, վերարկու»։ ասով պիտի հասկըցուէր այն թողը կամ շապիկը՝ որ խաչին վրայ ձգուած կամ անոր հագցուած է՝ ըլլար։ Վերջին նշանակութիւնը աւելի հաւանական կը կարծեմ։

2. Դարափլակ

Իսկ զբազմութիւն դիականցն ոչ բաւեալ տալ՝ գերեզմանացն, զբազումն (!) ի վիհս և ի խորափոստ և ի դարափոստ

ընկեցեալ լինէին (էջ 205. նոյն ընթերցուածն ունին նաև տպ. Լմինի՝ էջ 90 և Ա տպ. Երուսաղեմի՝ էջ 116)։

Դարափոյ բառը ծանօթ է բառարաններուն, իբր «բարձրաւանդակներէ թափուած քարերու փլատակ »։ ասոր նուազականն է դարափոյ՝ որ մոռացմամբ նշանակուած չէ թէ՛ ՆՀԲ-ի և թէ Առձեռնի մէջ։

3. Կրուստ

Անձնատուր ի գուրգէն իշխանն վրաց լեալ, նմա զմեծ ամրոցն (Շամշուղէ) տալ խոտաւայր, միայն թէ իւրում նահանգից (!) տայցէ նմա այլ ևս ամրոցն կրուստ քան զնա (էջ 395)։

Ճիշտ այս ընթերցումը ունի նաև Երուսաղեմի Ա տպ. էջ 229. ձեռագիր մը կը դնէ կրուստ՝ փոխանակ կրուստ. Լմինի հրատարակութեան մէջ (էջ 171) կը գտնենք կրուստ, որմէ կը հետևի որ Լմին այս բառով կ'ուզէ ամրոցի մը յատուկ անունը հասկնալ, բայց ասիկա անշուշտ անտեղի է, որովհետև այս պարագային քան զնա համեմատութիւնը միտք չ'ունենար։

ՆՀԲ և ասոր հետեւելով Առձեռնի՝ բառը կարգացած են նկրուստ, միտսին առնելով նախորդ բառին և յանգը։ Ասոնք անշուշտ մտածած են թէ այլ ևս ձեռն յետոյ որոշեալ գոյական դնել անյարմար է։ հայերէն կ'ըսուի միտս ևս ամրոցն, բայց այլ ևս ամրոց (մի)։ Ուստի հոս ալ պէտք է կարդալ այլ ևս ամրոց նկրուստ քան զնա։

Գալով նշանակութեան՝ ՆՀԲ կը մեկ-

նէ « զօրագոյն, լաւագոյն », իսկ Առձեռնը « քիչ մը աւելի վար »: Ուստ Վերջաւորութիւնը՝ որ տեղ ցոյց տուող բառերու վրայ կը պատահի, կրնայ հաւանական ընծայել վերջին մեկնութիւնը: Այդ ամբողջ անշուշտ կը գտնուէր Շամուղէէն աւելի անդին, դէպի Վրաստան. և նայելով տեղին բարձրութեան՝ նկրուստ կրնայ ըլլալ կամ « քիչ մը աւելի վար » և կամ « քիչ մը աւելի վեր »:

4. Հաւատնամակ

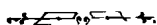
Եւ ի հանդիպել կայսերն՝ խնդրեն առ ի նմանէ ձեռնարկ հաւատ նամակի, որ և վաղվաղակի իսկ գրեալ ետ նոցա (էջ 99). միևնոյն ընթերցուածն ունին նաև Ա. տպ. Երուսաղեմի՝ էջ 55 և տպ. Էմինի՝ էջ 45):

Քերականօրէն խօսքին կազմը շատ թոյլ է. այս թուութիւնը կը վերնայ իբր բարդ բառ ընդունելով հուսատնամակ « գրաւոր դաւանութիւն հաւատոյ, թուղթ դաւանութեան հաւատոյ », ինչպէս կայ արդէն ցանկամակ, կարեամակ, շահեամակ: Հմտ. նաև հաստատնամակ ձեւը Ոսկեփորի մէջ:

5. Մակուրում

Բազում աղբրսալի և հեշտալի բանս բարեաց պարգեաց առաջի դնէին, միայն եթէ պաշտօն մակուրան կուրանին Մահմետի հաւանեալ դարձցին (էջ 314. նոյն ընթերցուածը ունին նաև Ա. տպ. Երուսաղեմի՝ էջ 181, և տպ. Էմինի՝ էջ 137):

Անշուշտ ըլլալու է արաբերէն բառ մը. և թերևս կուրան (qurān) բառին մաստապրը միմիկն է, որուն բուն արաբական ձեւը չեմ գիտեր:

ՍԻՆԵԱՅ ՊԵՏՐՈՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՄԵՋ

(Տպ. Վաղարշապատ. 1902)

1. Աբարտել

Ձի նախ առաջին զերանելին Դէոսկուրոս աքարտինն Եւտրեքէ անուամբ և լուծեալ զնա յաքսորս ի Կիզիկոն. ապա և զՏիմոթէոս և զբազումս զայլս (էջ 41):

Տեղէն կ'երևայ որ կը նշանակէ « դատապարտել, մեղադրել, ամբաստանել ». կ'ուզէի տառադարձուած դնել յն. αἰχμαλωτίζω « անշնորհ » բառէն, բայց հազիւ թէ Պետրոս եպս. այսպիսի բան մը ընէր, փոխանակ նոյնը հայերէն թարգմանելու: Շատ կարելի է նաև որ աղբրտեղ ձեռն աղաւաղուած գրչութիւն մը ըլլայ, քանի որ արդէն հատուածը մէկ ձեռագրէ մը միայն ծանօթ է: Այս պատճառաւ պէտք է բառը համարել առ այժմ անստուգ:

2. Ընչնչուկ

Ուրախ լիբ, Մարիամ, սափոր ոսկի, որ ոչ զմահկանացու ընչնչուկն կրեցեր, այլ զանմահացուցիչ կերակուրն (էջ 16):

Կը նշանակէ « սակաւիկ ինչ », քիչիկ և անարժէք բան մը. կազմուած է ինչ բառէն՝ կրկնութեամբ և —ով նուազականով: Առանց կրկնութեան ունինք այլուր ընչուկ ձեւը. « Աղքատք էին և ի սակաւ ընչկաւ նէն պտուղ հանէին յօթարութեամբ ». Ոսկ. Փիլիպ. ձեւ:

3. Կոռն

Ժողովեալ հոծատեսակ շնչոյն նեղելոյ զիտնաւ զոլորշիսն ի խելապատակն իբր ընդ ազուգայս իջանն յաչան, որպէս սեւ խիցն և նմանեացն ընդ կոռունսն առեալ զԼուրն (էջ 27):

Տեղէն և գործածութենէն կ'երևայ որ բառին ուղղականն է կոռն և կը նշանակէ « սերի, ձմերուկի, դղումի կամ վա-

լուսնգի թեւ. պտուղին և ցողունին միջև գտնուած մասը»։ Բայց հոս խնդիր կը ծագի բառին ձևին վրայ, Սիւնեաց եպիսկոպոսին այս հաստուածը մէկ ձեռագրէ մը միայն ծանօթ է. սակայն Նէճի ճիշտ միւնտյն վկայութիւնը կը գտնէ նաև ուրիշ աղբիւրի մը մէջ՝ զոր կը կոչէ Պիտառ։ Ասիկա այլեայլ գրութեանց քաղուածոյ հաւաքում մ'է, որուն մէջ կան նաև Պետրոս եպիսկոպոսի ուրիշ հաստուածները (հմտ. Նէճի կցարեւ բառը և Պետր. սիւն. եպս. էջ 26)։ Պետրոսի նոյն հաստուածը ունի նաև վարձ. երրդ. քիչ մը տարբեր ձևով. «Սիրպէս սիխից և նորին նմանեաց ընդ կորունսն առեալ զլուսն» (տե՛ս Նէճի կորուն)։ Հոս բառը դարձած է կորունսն, որ կորուն «կոթ» բառին հայցականն է։ Ըստ այսմ՝ բառին ուղիղ ձևը անորոշ է. կորուն ընտիր հայերէն բառ մ'է. բայց կոսն ձևն ալ խոտելի չէ, որովհետև կը հաստատուի երկու տարբեր վկայութեամբ. մանաւանդ եթէ նկատի առնենք զւս. կոս «խաղողի որթին զլիւսուր ճիւղերը՝ որոնց վրայ կը գտնուին մի քանի շիւղեր»։

4. Գլխաւորն

Իսկ Եւտիքէս զղջացեալ՝ ըստ ժամանակին խոստովանէր զյանցանս իւր, դաւանէր զդիարագոնեւ, տայր ժողովրդեանն և լինէր առ ժամն ընդունելի (էջ 40)։

Կը նշանակէ «ձեռնարկ», յատկապէս «ձեռնարկ հաւատոյ» և փոխառեալ է յն. λιβέλλον < լտ. libellus «գրքոյկ» բառէն։ Ասոր վրայ աւելի ընդարձակ տե՛ս իմ Հայ. նոր բառեր Տիմոթէոս կուզի հակաճառութեան մէջ, էջ 86։

5. Սաղմոս

Ձտիրական մարմինն առանց սերման առն ստեղծ ինքեան, զոր ի լուսազգեստ արգանդին հարեալ սաղմէր (էջ 18. այլ ձ. սաղմուկ)։

Կազմուած է սաղմն բառէն. կը նշանակէ «բեղմնաւորել»։

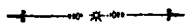
Շարունակելի

Հ. ԱՃԱՌԻԱՆ

ՄԻ ՔԱՆԻ ՆՈՐ ՈՒՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՓԱԽՍՏՈՍԻ ԲՈՒԶԱՆԴԱՅԻՈՅ

ՄՍՍԻՆ*

Ա.

էջ. 10 տող. 32. «Երթեալ (Գրիգորիս) նորոգեաց անդ զեկեղեցիսն լուսաւոր կարգօք, առաջնոյն Գրիգորի՝ հօրն (հայրն) գործոցն նմանեալ»։

Ուղղ. «առաջնոյն Գրիգորի՝ հայրն գործոցն»։ Հմտ. 15. 12. «Զինեալ էր առաջնոյն մեծին Գրիգորի՝ հայրն Գրիգորիս»։

Հմտ. 30. 9. Էւ նստուցին (զՅուսիկ զեղբար Գրիգորիս) յաթոռ իւրոյ հայրն մեծին Գրիգորի։

Բ.

էջ. 12. 33. «Իսկ ուր ռչն կամիցին տնկել նոցօք, ... խոտան գտանիցին՝ մերձեալ յանէծս»։

Ուղղ. — «Մերձեալ յանէծս»։

Հմտ. 83. 3. «Զի յանդիման լիցին ամենայն մերձեալ արարածքն աներեւոյթն Աստուծոյ»։

Գ.

էջ. 25. 23. «Ուրի Գրիգորի սքանչելոյ՝ առաջի կաթողիկոսի հայոց մեծաց»։

Ուղղ. — «Վանեալ»։

Դ.

էջ. 27. 12. «Ճգնեալ պատերազմաւ, զչար պահեալ հեռացուցեալ հալածեալ յաշխարհէ՝ մեռան»։

Ուղղ. — «Վանեալ»։

* Տպ. 1889. Վանեակի Ս. Վարար.